

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківська державна зооветеринарна академія

Кафедра гігієни тварин та ветеринарної санітарії

**ГІГІЄНА ТА САНІТАРІЯ
МИСЛИВСЬКИХ
ГОСПОДАРСТВ**

**HYGIENE AND SANITATION
OF HUNTING ENTERPRISES**

РОБОЧА ПРОГРАМА

Дисципліни (ОКП 31)

Освітньо-професійної програми

«Мисливське господарство»

За спеціальністю 205 - «Лісове господарство»

**Галузі знань 20 « Аграрні науки і
продовольство»**

**Кваліфікації: Бакалавр з «Лісового
господарства»**

Укладачі:

Чорний М.В.

Петренко А.М.

Мала Данилівка, 2020

УДК 371.214.114:619

Гігієна та санітарія мисливських господарств: Типова програма дисципліни (вибірковий компонент 8) освітньо-професійної програми Освітньо-професійної програми «Мисливське господарство» За спеціальністю 205 - «Лісове господарство» Галузі знань 20 « Аграрні науки і продовольство» Кваліфікації: магістр. Бакалавр з «Лісового господарства»/ проф.. М.В. Чорний, доц. А.М. Петренко // Харківська державна зооветеринарна академія. Кафедра гігієни тварин та ветеринарної санітарії. – Х.: РВВ ХДЗВА, 2020р. – 16 с.

Рецензент: доктор ветеринарних наук, професор
кафедри ветеринарної репродуктології ХДЗВА Ю.П. Балим

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри гігієни тварин та ветеринарної санітарії 22 червня 2020 року протокол № 14

Відповідальний за випуск завідуючий кафедри гігієни тварин та ветеринарної санітарії, професор М. В. Чорний

© Харківська державна зооветеринарна академія

Підписано до друку 22.06.2020 року. Формат 60x90/1/16

Тираж 10 примірників

Оригінал макет підготувала А.М. Петренко,

АНОТАЦІЯ: Мисливство в Україні мало давні й міцні традиції. Питома вага цього заняття в господарській системі, розміри й способи мисливства склалися історично і залежали від багатьох факторів. Насамперед цьому сприяли природно-кліматичні та географічні умови: у лісах водилось чимало дичини — вовки, ведмеді, вепри, олені, борсуки, лисиці, зайці, куниця тощо, а також нині втрачені тури, дикі коні, зубри, лосі, різноманітне птаство — качки, гуси, куріпки, дрофи, у ріках — видри та бобри. Полювання переслідувало дві мети: вберегти господарство від шкідників, а також поповнити запаси харчування й сировини для домашнього виробництва в умовах натурального господарства.

Метою курсу гігієна та санітарія мисливських господарств є надання студентам знань про вплив факторів навколишнього середовища на організм мисливських тварин та на недопущення виникнення хвороб незаразної етіології.

Компетентності та програмні результати навчання, які формуються при вивченні даної дисципліни (кодування згідно чинної освітньо-професійної програми, в дужках вказана забезпечувана компетенція відповідного стандарту вищої освіти).

Компетентності:

ЗК10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ФК1. Здатність використовувати знання і уміння лісівничої науки практичний досвід ведення лісомисливського господарства

ФК14. Здатність застосовувати професійно-профільні знання та практичні навички з біології, фізіології, хімії, генетики, біометрії, біотехнології, екології, охорони праці і філософії для розведення, догляду, утримання мисливських собак, диких тварин для штучного розведення.

Програмні результати навчання:

ПРН 18. Вирішувати доцільність використання систем та способів утримання мисливських тварин в умовах напівволі та в умовах штучно створеного середовища.

Структурний план навчальної дисципліни

Види занять та форми контролю	Обсяг дисципліни за навчальним планом		Денне навчання, семестр	
	кредит	годин	7	8
Всього годин по плану	3	90	-	90
У т.ч. аудиторних	1,3	40	-	40
Самостійних	1,7	50	-	50
Із аудиторних: лекцій	0,65	20	-	20
Практичних	0,65	20	-	20
Модуль (заліковий кредит)	1,5	45	-	45
	1,5	45	-	45
Залік			-	*

Закріплені викладачі: Петренко А.М.

Завідувач кафедри, професор

Чорний М.В.

ПЕРЕДМОВА

Мисливство в Україні мало давні й міцні традиції. Питома вага цього заняття в господарській системі, розміри й способи мисливства склалися історично і залежали від багатьох факторів. Насамперед цьому сприяли природно-кліматичні та географічні умови: у лісах водилось чимало дичини — вовки, ведмеді, вепри, олені, борсуки, лисиці, зайці, куниці тощо, а також нині втрачені тури, дикі коні, зубри, лосі, різноманітне птаство — качки, гуси, куріпки, дрофи, у ріках — видри та бобри. Полювання переслідувало дві мети: вберегти господарство від шкідників, а також поповнити запаси харчування й сировини для домашнього виробництва в умовах натурального господарства.

Метою курсу гігієна та санітарія мисливських господарств є надання студентам знань про вплив факторів навколишнього середовища на організм мисливських тварин та на недопущення виникнення хвороб незаразної етіології. Бакалавр після вивчення дисципліни «Основи водної санітарії» повинен:

Знати вплив абіотичних факторів в поєднанні з біологічними особливостями на організм мисливських тварин та птахів.

Вміти володіти професійними навичками та здатний розв'язувати складні задачі професійної діяльності з мисливського господарства та вміти застосовувати отримані теоретичні та практичні знання під час вирішення поставлених задач

Методи навчання та оцінювання знань

Робочою програмою дисципліни «Гігієна та санітарія» передбачено 90 навчальних годин в 8 семестрі, з них 40 аудиторних і 50 самостійних. Із 40 аудиторних лекцій 20годин і 20годин практичних занять.

В кінці мультимедійних лекцій проводиться експрес-контроль, що акцентує студента на повтор ключових питань теми. Для оцінки знань робочою програмою передбачено **2 залікових модулів** і підсумовує контроль **залік**

**НАЗВА, ЗМІСТ, КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ
ДИСЦИПЛІНИ ТА ШИФРИ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВІДПОВІДНО
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНІЙ ПРОГРАМІ**

НАЗВА МОДУЛІВ ТА ЇХ ЗМІСТ	Шифр компетентностей освітньої програми
<p>Модуль 1. Гігієна та загальна профілактика незаразних хвороб мисливських звірів.</p> <p>Профілактика біогеохімічних ензоотій. Профілактика захворювань спричинених фізичним станом кормів і наявністю в них механічних домішок та пестицидів в кормах. Профілактика захворювань спричинених отруйними рослинами. Профілактика захворювань спричинених кормами із вмістом токсичних речовин. Профілактика захворювань спричинених кормами ураженими грибами, бактеріями та шкідниками</p> <p>Компетентності дисципліни:</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професії. (ЗК7).</p> <p>Здатність вирішувати поставлені завдання з мисливства та забезпечувати ведення мисливського господарства в лісовому фонді. (ФК8).</p>	<p>ЗК 7, ФК8, ПРН10</p>
<p>Модуль 2. Гігієна та загальна профілактика незаразних хвороб пернатої дичини.</p> <p>Санітарна охорона водних джерел. Методи контролю за якістю води. Санітарно-гігієнічні вимоги до води. Вплив фізичних та хімічних властивостей води на дику птицю</p> <p>Компетентності дисципліни:</p> <p>Прагнення до збереження навколишнього середовища (ЗК10).</p> <p>Екологічні мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях (ФК12).</p>	<p>ЗК 10, ФК12, ПРН5</p>
<p>Підсумковий контроль. Інтегрований модуль</p> <p>Узагальнений тестовий зміст навчальної дисципліни, який об'єднує всі вищенаведені змістові модулі.</p>	

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАНЯТТЯ (ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС)

№ п/п	Тема та план лекції	Кількість годин	Рекомен- дована література
Академічний модуль 1			
1.	Ветеринарно-санітарний нагляд в мисливському господарстві 1. Значення ветеринарної санітарії. 2. Найбільш поширені захворювання диких тварин 3. Самогігієна диких тварин 4. Санітарно-профілактичні заходи в мисливських угіддях		5 [188...208]
2.	Гігієна ґрунту 1. Гігієнічне значення ґрунту. 2. Механічний склад, фізичні та біологічні властивості ґрунту. 3. Мікрофлора ґрунту, ґрунтові інфекції	2	2 [66...74]
2.	Санітарно-гігієнічне значення ґрунту 1. Біогеохімічні провінції. 2. . Профілактика біогеохімічних ензоотій. 3. . Процеси самоочищення ґрунту. 4. . Санітарна охорона ґрунту.	2	2 [74...84]
3	Кормова база мисливського господарства та її регулювання 1. Особливості живлення диких тварин 2. Кормові стреси 3. Запаси природних кормів 4. Дієтотерапевтична годівля тварин	2	2 [203...222] 4 [163...191]

4	Гігієна годівлі тварин 1. Доступність природних кормів і їх використання 2. Профілактика захворювань викликаних використанням кормів уражених грибами (мікози, мікотоксикози) 3. Профілактика захворювань спричинених кормами що вмістом токсичних речовин		2 [149...153] 4 [191...197]
5	Гігієна підгодівлі тварин зеленими та соковитими кормами 1. Гігієнічні вимоги до соковитих кормів 2. Профілактика отруєння нітритами та нітратами кормів 3. Особливості згодовування картоплі, буряків, гички, браги та жому		7 [143...149]
Академічний модуль 2			
7.	Водозабезпечення мисливських угідь 1. Роль та значення води в організмі тварин. 2. Санітарно-гігієнічні вимоги до якості та санітарного стану водойм. 3. Органолептичні та фізичні показники, хімічний та газовий склад, біологічні властивості води 4. Потреба тварин у воді.	2	2 [86...90] 4 [229...232]
8	Гігієна напування тварин 1. Джерела водопостачання та їх гігієнічна оцінка. 2. Існуючі положення щодо нормування якості води. 3. Централізоване та децентралізоване водопостачання. 4. Техніка та режими напування різних видів тварин	2	2 [112...122]

9.	Гігієна контролю за якістю води 1. Методи покращення властивостей та знезараження води. 2. Напування тварин у літній період 3. Державний контроль та охорона джерел водопостачання від забруднення. 4. Зони санітарної охорони.	2	2 [102...104] 4 [234...238]
10	Гігієна мисливських собак 1. Породи мисливських собак 2. Утримання мисливських собак 3. Правила поводження з мисливськими собаками 4. Профілактичні, гігієнічні та ветеринарно-санітарні заходи у розпліднику	2	2 [465...467; 470-473] 11 [12...20]

ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

№ п/п	Тема	Перелік завдань лабораторних робіт для виконання студентами	Кількість годин	Методичне і технічне забезпечення
Академічний модуль 1				
1	Визначення фізичних властивостей ґрунту	Відбирання зразків ґрунту для дослідження. Механічний склад, колір, запах, температура.	2	М – 3.1 М – 3.2
2	Визначення водних властивостей та хімічний аналіз ґрунту	Визначення водо проникнення, вологості, пористості, капілярності ґрунту, вмісту аміаку, нітратів в ґрунті якісним методом	2	М – 3.3 М – 3.4
3	Гігієнічний контроль якості грубих кормів	Відбирання проб. Колір, запах, вологість. Визначення ботанічного складу сіна, оцінка доброякісності.	2	М – 4.1
4	Оцінка зелених і соковитих кормів	Відбирання проб. Колір, запах, реакція, проба силосу на гниття та визначення концентрації водневих іонів, визначення нітратів у буряках.	2	М – 4.2
5	Оцінка зернових, концентрованих, борошністих кормів, макухи та шроту	Відбирання проб. Колір, запах, вологість, натура зерна, абсолютна вага, свіжість, мінеральні домішки, смітні та шкідливі домішки. Пенсильванський сепаратор (ящик для визначення структури корму), проба макухи на доброякісність.	2	М – 4.3
Контроль знань за модулем				
Академічний модуль 2				

6	Визначення фізичних властивостей	Вихід до джерела водопостачання. Відбирання зразків води. Визначення температури, кольору, запаху, смаку і присмаку, прозорості, мутності води.	2	М – 5.1
7	Визначення реакції та окислюваності	Санітарна оцінка.	2	М - 5.2
8	Визначення аміаку та нітритів	Санітарна оцінка води.	2	М – 5.2.4-5.2.5
9	Визначення нітратів та хлоридів	Санітарна оцінка води.	2	М - 5.2.6-5.2.7
10	Методи очищення та знезараження води	Хлорування: визначення активного хлору у хлорному вапні, хлорпотреби води, залишкового хлору, дехлорування.	2	М – 5.4
	Контроль знань за модулем			
	Залік			

САМОСТІЙНА РОБОТА

Розділ дисципліни	Контрольні питання та завдання для самостійного вивчення	Кількість годин	Форма звітності та контролю
<u>Академічний модуль 1.</u> Гігієна та загальна профілактика незаразних хвороб мисливських звірів.	Санітарно-топографічне обстеження ґрунту. Профілактика ґрунтових інфекцій	8	Реферат
	Гігієнічне значення підгодівлі тварин взимку	8	Звіт
	Визначення ураженості зерна шкідниками	8	Модульний контроль
	Визначення вмісту алкалоїдів в грубих кормах	6	звіт
<u>Академічний модуль 2</u> Гігієна та загальна профілактика незаразних хвороб пернатї дичини.	Експрес-метод загальної оцінки забрудненості води органічними речовинами.	10	Звіт
	Профілактика захворювань тварин які передаються через воду	10	Реферат

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Високос М.П. Практикум для лабораторно-практичних занять з гігієни тварин / Високос М.П., М.В.Чорний, М.О.Захаренко - Харків: Еспада, 2003.- 218с.
2. Гігієна тварин / М.В. Демчук, М.В. Чорний, М.П.,Захаренко М.О.,Високос, – Харків.: Еспада, 2006. – 520 с.: іл..
3. Євтушевський М.Н. Мисливські тварини на волі та в вольєрах: монографія - Черкаси , 2012 – 376 с.

Додаткова:

4. Бондаренко В.Д. Біометрія: Навчальний посібник. – Львів. Ч.1. – Львів, 1998. – 260с.
5. Бондаренко В.Д. Біометрія: Навчальний посібник. – Львів. Ч.2. – Львів, 2002. – 352с.
6. Петренко А.М Санітарно-гігієнічне дослідження ґрунту Навчально-методичний посібник для лабораторних занять з курсу Гігієна та санітарія мисливських господарств» / Петренко А.М., Чорний М.В Х.: РВВ ХДЗВА, 2019.— с 16. .
7. Петренко А.М Санітарно-гігієнічна оцінка кормів Навчально-методичний посібник для лабораторних занять з курсу Гігієна та санітарія мисливських господарств» / Петренко А.М., Чорний М.В Х.: РВВ ХДЗВА, 2019.— с 28. .
8. Петренко А.М Санітарно-гігієнічне оцінка води. Навчально-методичний посібник для лабораторних занять з курсу Гігієна та санітарія мисливських господарств» Харківська державна зооветеринарна академія./ Петренко А.М., Чорний М.В Х.: РВВ ХДЗВА, 2019.— с 28.

**ПЕРЕЛІК МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ
ЛАБОРАТОРНИХ (ПРАКТИЧНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ (М)**

Шифр	
Назва методичної розробки	
М.П.Високс, М.В.Чорний, М.О.Захаренко Практикум для лабораторно-практичних занять з гігієни тварин.Харків:Еспада,2003.-218с.	
М.3.1- М.3.2	Санітарно-топографічне обстеження ґрунту і правила відбору проб для аналізу. Визначення механічного складу і фізичних властивостей ґрунту(С.117-122)
М.3.3.	Визначення хімічних і біологічних властивостей ґрунту (С.122-125)
М 3.4	Методи санітарної охорони ґрунту веденні тваринництва (С. 125-130)
М-4.1	Методи оцінки доброякісності грубих кормів(С.131-140)
М-4.3	Методи санітарно-гігієнічної оцінки зернових і борошнистих кормів (С.149-168)
М.4.2	Методи оцінки доброякісності соковитих кормів(С.141-149)
М.4.3	Акт санітарно-гігієнічного обстеження сховищ для зернових, борошняних, грубих і соковитих кормів, оцінка якості кормів та годівлі тварин у господарстві (168-170)
М.5.1	Санітарно-топографічне обстеження водо джерела. Визначення фізичних властивостей води (С.172-181)
М.5.2	Визначення реакції вод та окислюваності (С.183-185)
М.5.2.4, М.5.2.5	Визначення аміаку і визначення нітритів у воді (С.189-191)
М.5.2.6- М.5.2.7	Визначення нітратів та хлоридів у воді(С.191-194)
М.5.2.10	Визначення твердості води(С.196-197)
М.5.4	Методи очищення та знезараження питної води (С.202-207)

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Система діагностики якості навчання

Контроль знань і умінь студентів з дисципліни здійснюють згідно положень кредитно-модульної системи організації навчального процесу, прийнятої в академії

Основні положення:

Загальна кількість модульних контрольних заходів, що мусить скласти студент з окремої навчальної дисципліни, визначається з урахуванням залікових модулів з цієї дисципліни і рекомендовано дорівнює двом академічним модулям за семестр.

За результатами модульного контрольного заходу рівень засвоєння студентом навчального матеріалу має бути оцінений за національною шкалою та шкалою ECTS.

Тижні для проведення модульного контролю (модульні тижні) рекомендуються графіком навчального процесу.

Кількість балів, отримана студентом при оцінюванні модулю та підсумковий бал поточної успішності з дисципліни, співвідноситься з оцінками за національною шкалою та шкалою **ECTS** відповідно до таблиці 1.

1.Шкала оцінювання

<i>100-бальна шкала</i>	Оцінка за національною шкалою	Визначення	Оцінка за шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи лише з незначною кількістю помилок	A
82 – 89	добре	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	B
74 – 81		Добре – в загальному правильна відповідь, робота з певною кількістю грубих помилок	C
64 – 73	задовільно	Задовільно – непогано, але зі великою кількістю недоліків	D
60 – 63		Достатньо – відповідь, робота задовольняє мінімальні критерії	E
35– 59	незадовільно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
0-34		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

